

Joachim Hartmann

**Programma Qvo Ad Festvm Sanctvm Nativitatis Sanctissimi Redemptoris Nostri
Iesv Christi Svmma Pietate Celebrandvm Cives Academicos O. O.
Honoratissimos Colendissimos Maxime Serio Hortatvr Iisdemqve Simvl Dictorum
Sacrae Scripturae Pro Stabilienda Obedientia Christi Activa Pro Hominibvs
Vicaria Decidentivm Adversvs Pseydermineian Toellnerianam Et
Doederleinianam Vindicias Breviter Praefando Exhibet Narvmqve Specimen
Secvndvm Offert**

[Rostock]: Litteris Adlerianis, [1790?]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn183783704X>

Druck Freier Zugang

Universität Rostock
—
Weihnachtsprogramm. 1790

Mkl h

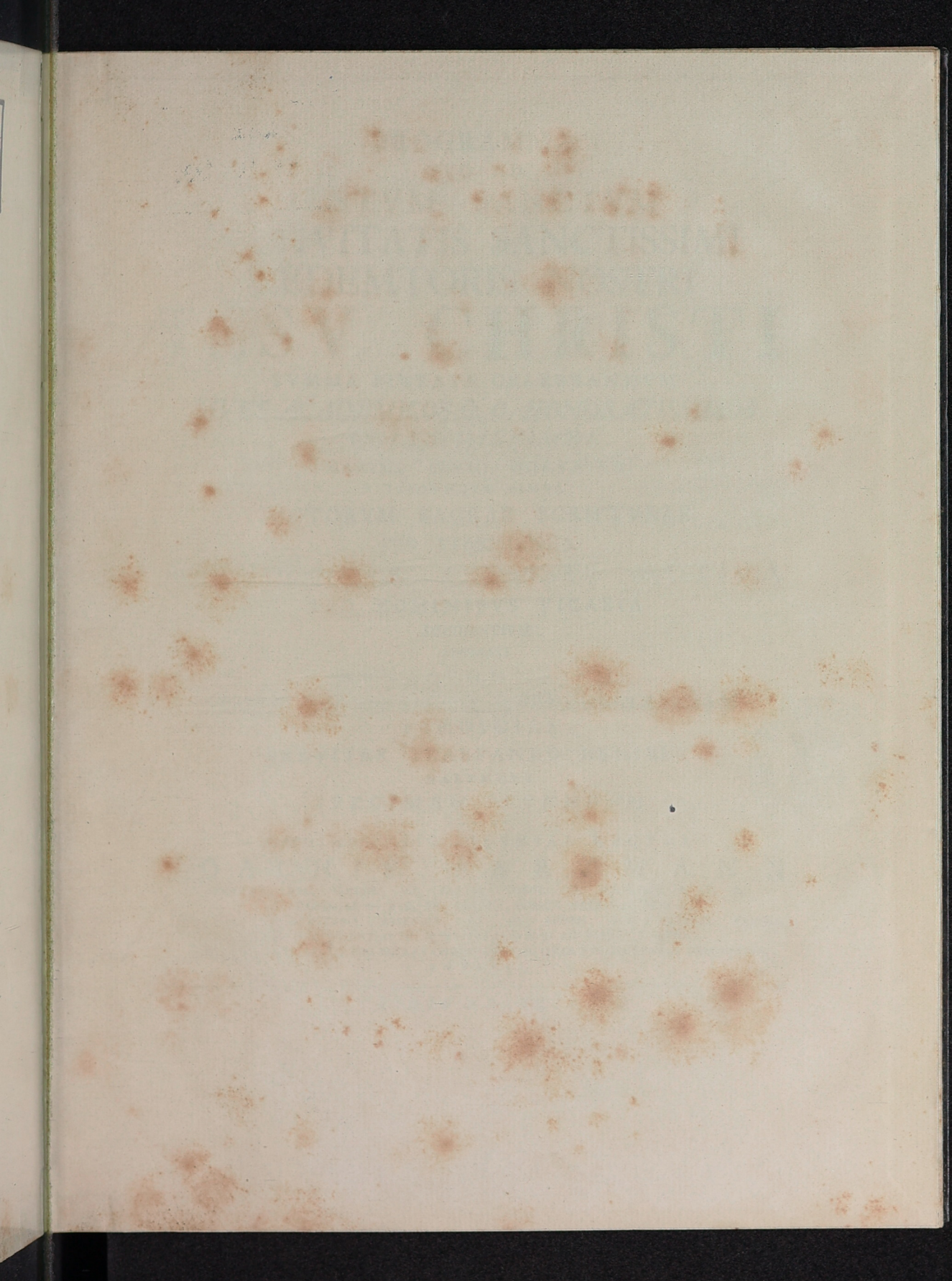
2978

entsäuert

zab ME

05. Aug. 1999

*Müll. h.
2928*

0

PROGRAMMA
QVO AD
FESTVM SANCTVM
NATIVITATIS SANCTISSIMI
REDEMPTORIS NOSTRI
IESV CHRISTI

SVMMA PIETATE CELEBRANDVM
CIVES ACADEMICOS O. O. HONORATISSIMOS
COLENDISSIMOS
MAXIME SERIO HORTATVR
IISDEMQUE SIMVL
DICTORVM SACRAE SCRIPTVRAE
PRO STABILIENDA

OBEDIENTIA CHRISTI ACTIVA
PRO HOMINIBVS VICARIA

DECIDENTIVM

ADVERSVS

ΨΕΤΑΕΡΜΗΝΕΙΑΝ
TOELLNERIANAM ET DOEDERLEINIANAM
VINDICIAS

BREVITER PRAEFANDO EXHIBET

HA RV M Q V E

SPECIMEN SECVNDVM

OFFERT

HODIERNVS ACADEMIAE RECTOR

IOACHIM HARTMAN N

CONSIST. DVC. CONSIL. PH. ET SS. THEOL. D. HVIVSQUE P. P. O.
ACADEMIAE ET FAC. TH. SENIOR, IVDICIJ MATRIMONIALIS
CIVITATIS ROSTOCHIENSIS ASSESSOR, ET AD AEDEM DIVI NICOLAI PASTOR,
SOCIETATIS SCIENTIARVM, QVAE FRANCOFVRTI AD VIADRV M FLORET,
PARITERQVE SOCIETATIS PRO FIDE ET CHRISTIANISMO, QVAE STOCKHOLMIAE CELEBRATVR,
SODALIS,

LITTERIS ADLERIANIS.

1790.

PROGRAMMA
FESTVM SANCTVM
NATIVITATIS SANCTISSIMI
REDEMPTORIS NOSTRI
IESV CHRISTI

2 Theffal. 2, 13.

Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαρισεῖν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀ-
δελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι ἔιλετο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σω-
τηρίαν ἐν ἁγίᾳ πνεύματος, καὶ πίσει ἀληθείας.

OBEDIENTIA CHRISTI
PRO HOMINIBUS VICARIA
DECIDENTIA
WETTERHAGEN
TOELNERIAAM ET DOBERLEINIAAM
VINDICIAS
BREVITER PRÆFATIO EXHIBET
SPECIMEN
HODINVS ACADEMIE RECTOR
IOACHIM HARTMAN
CONSIST. POC. CONS. ET. ET. THOL. P. H. P. O.
ACADEMIE ET FAC. THEOLOG. IUDICIUM KATHOLICUM
CENSURAS POSSESSORIS, ET AD ALIUM ETI APOLOI
SOCIETAS SOCIETATVM QVAE TRINICORRETT AD ALIUM TRONET,
PANTHROE SOCIETAS PRO EDENT CHRISTIANIS, QVAE STORCHENIAE CENTRALIA,
SODALIS
LITTERIS ADELPHANIS.

ש ש כ

Flagitante a me officii ratione, vt *Vobiscum, Cives Academici O. O. Honoratissimi*, aliqua comunicem, quae animos *Vestros*, Deo sacros, ad pie sancteque celebrandum *Nativitatis IESU CHRISTI Salvatoris Nostri Θεωδεῶτα Festum*, excitare queant, motiva; hac quidem occasione vtor, eandemque laetus arripio, ad offerendum *Vobis*, in quod animos *Vestros*, postquam *Ψευδεσμυσίας Töllnerianae* et *Döderleinianae Specimen primum* proxime publico Examini disputando exposui, iam intentos sperare possum, Ejusdem *Ψευδεσμυσίας Specimen Secundum*, novum *Vobis* exemplum, quo, pro infirmenda doctrina Orthodoxa, et Scripturae Sacrae, de *Obedientia Christi Activa* pro hominibus *Vicaria*, conatum suum Duumviri TÖLLNERVS et DÖDERLEINVS manifestarunt, exhibiturum, et simul aliquot Scripturae Sacrae Dicta a spuriiis Duumvirorum interpretationibus vindicaturum,

§. I.

Respicio locum *Matth. 3, 15.* vbi Christus, Ioanni Baptistae, admiranti, quod ad suum Baptismum Christus veniat, eundemque prohiburo, rationem cur eundem ad Baptismum suum admittere debeat, hanc exponit, quod Ipsum deceat sic omnem implere Iustitiam: *ἐτα πρεπον εστιν ημιν πληρωται παντων δικαιοσυνην.* Non immoror nunc explicationi totius sententiae, nec, quousque ea Ioannem respiciat. Id alibi expositum est, *Dissertatione*, quam sub *Praesidio* meo publico examini subje-

A 2

subjecit nunc Ecclesiae apud nos Petrinae Minister plurimum Reverendus et Vigilantissimus, Dn. I. W. BRUNOVIVS, qua *Christum verum Messiam in Baptismo suo demonstratum* is strenue docuit. Nunc sententiam ab ipso Christo enunciatam solummodo respicio, quousque ad ipsum Christum spectat. Atque sic ex eadem concludo pro Obedientia Activa Christi, pro nobis praestita. *Quodcunque Christus officii sui, quod hoc quidem loco in censum venit, Sacerdotalis, ratione praestitit, id pro nobis vicaria ratione praestitit: Sed obedientiam activam Christus, implendo omnem justitiam, ratione officii sui, quod hoc quidem loco est Sacerdotale, praestitit; adeoque eam pro nobis, vicaria ratione, praestitit.* Quod de officii ratione sermo sit, hoc demonstrat significatus verbi *πρέπον ἐστὶ*, sive pro debito officio, sive pro decenti in explendo officio agendi modo, sive pro utroque, illud exponere voluerit aliquis. Christus enim quidquid pro officii sui ratione praestitit decentissima profecto ratione praestitit. Officium autem Christi, ad quod hic respiciendum est, Sacerdotale, et quidquid ad idem spectat, erat, ad quod non *pro se*, propria obligatione, neque secundum humanam naturam *Ebr. 7, 14.* neque secundum divinam naturam, tenebatur (Vid. Spec. Primum §. 6. 10.) sed quod voluntarie, libere, libenter, lubentissimeque, et ex voluntate sui Patris, pro nobis gratiosissime in se suscepta obligatione, perfectissime pro nobis implevit, *Eph. 5, 2. Ebr. 9, 11. 14. 10, 5—14.* Vnde de conclusionis nostrae certitudine abunde constat. Hujus Dicti, et enunciationis Christi, virtutem, quam modo ostendimus, ut evertant, in eo laborant, conspirant, TÖLLNERVS et S. R. Dn. DÖDERLEIN, quamvis suo singulari, et ab invicem diverso, quisque modo agat, ad eandemque metam tendat.

§. 4.

Prior nimirum, Dn. TÖLLNERVS, multus est in docendo, quod *πρέπον* non semper significet solum decorum, sed et id, ad quod datur obligatio. Quod, jam in se absolum, cum ad decorum etiam detur obligatio, hoc certe loco in casum disputatur, cum utrumque in Christo egregie conjunctum sit, dum et officium suum libere susceptum perfectissime implevit, et in omni actu officiali maximum divinumque decorum tenuit et demonstravit. Vitium disputationis Viri in eo haeret,

tum

tum quod contra Scripturam 1. Tim. 2, 4. al. duplicem personam in Christo fingit Nestorius seculi nostri, tum quod hinc vbiq; confundit obligationem Christo secundum humanam naturam pro se competentem propriam (quae nuda ab ipso fingitur, quamque orthodoxa Ecclesia negat) cum obligatione quam (s. cum officio quod) sanctissimus Redemptor pro nobis voluntarie, libere, lubentissimeque suscepit, et nostrum loco implevit, summum vbiq; decorum tenens, implevit (quam Ecclesia vera Christi affirmat), tum quod obligationem, in genere dictam, cum obligatione specificè sumta, pro se propria, confundit (vid. Specim. Primum §. 5. etc. Ann. 7.). Eamque etiam vim veritatis Vir iste ipse sensit, vnde tandem profitetur, daß Christus selbst zur Annehmung der Taufe Johannis durch höhere Betrachtungen verbunden ward, und daß, wenn gleich derselbe Grund der Verbindlichkeit zu derselben bey ihm hinwegfiel, welcher in den gemeinen Juden angetroffen wurde, er doch aus andern Gründen, dieselbe nicht zu unterlassen, wirklich verbunden seyn konnte. Sic veritatem Vir obscure cernit, at praepredicis suis constrictus distincte non cognoscit, non profitetur. Eas rationes alias sublimiores obligationis introspectisset, si officium Christi Sacerdotale, quod impletionem omnis legis atque voluntatis divinae pro nobis, et vice nostra, complectebatur, hinc obligationem libere, voluntarie, lubentissimeque, susceptam, Ps. 40, 8, 9. Ebr. 10, 8. etc. mente tenuisset. Praepeditus autem suis hypothesebus ambages quaerit inutiles. I. Verba Christi restringere vult ad leges cultum Dei inter Iudaeos publicum respicientes 1). Pro eo probando nihil habet, quam solam

A 3

possibi-

- 1) Ich eile zur Hauptsache, welche sich der gemeinen Auslegung dieser Worte Christi entgegen stellt. Es beruhet dieselbe vorzüglich auf zweyerlei: daß alle Gerechtigkeit erfüllen nichts anders bedeuten könne, als allen göttlichen Gesetzen Gehorsam leisten, und 2) daß die Erklärung Christi, daß ihm solches gebühre, keinen andern Sinn habe, als daß er solches ohne dazu verpflichtet zu seyn, ihm anständig behüde, aber es fehlet viel, daß das eine und das andere erwiesen seyn sollte. Zuörderst werden wir gar nicht genöthiget, die Redensart, alle Gerechtigkeit erfüllen, auf die angezeigte Art zu erklären, es kann dieselbe gar süglich auf die Beobachtung aller göttlichen gottesdienstlichen Einsetzungen und Verordnungen eingeschränkt werden. So wird von den Eltern Jesu gesagt Luc. 2, 39. daß sie, nachdem sie alles nach dem Befehl des Herrn in Jerusalem erfüllt gehabt, nach Nazareth zurückgekehret seyn, und es ist doch offenbar bloß von der

possibilitatem significatus hinc interpretationis, quae futiliter, et adversus leges hermeneuticas, adhibetur pro evincenda *actualitate* ejus. Et ipsam quoque possibilitatem inaniter probat dictis *Luc. 2, 39. 1, 6.* huc, ad demonstrandum, quod Vir intendit, nihil quidquam pertinentibus, nihil quidquam probantibus, cum prior locus manifesto de legibus agat, secundum *Lev. 12*, puerperis observandis, posterior sine ratione ad solas *Judaicas* leges (et hoc quidem sine ulteriori explicatione, quas leges intelligat, nuda ceremoniales et forenses, an morales quoque, quod tanto magis necessarium ipsi fuisset docere, cum nostri seculi homines etiam leges

der Erfüllung gottesdienstlicher Gesetze die Rede. Von den Eltern Johannis wird gemeldet, *Luc. 1. 6.* daß sie beyde vor den Herrn gerecht gewesen, und in allen Geboten und Satzungen desselben unsträflich gewandelt haben, und dieses hat doch nur alsdenn einen ganz unanstößigen Sinn, wenn bloß auf eine treue Erfüllung des jüdischen Gesetzes gesehen wird. Deinde interpositis pluribus, in quibus in casum de significatione verbi *πρέπον* disputat, addit, Johannes weigert sich gar nicht, ihm die begehrte Taufe zu ertheilen, aus Einsicht, daß Christus keine Verbindlichkeit habe, göttlichen Verordnungen Gehorsam zu leisten. Er weigert sich aus Vorstellung der Würde seiner Person, nach welcher er nicht nur dieses Gnadenmittels nicht bedürftig, sondern es auch allezeit eine Erniedrigung war, dasselbe von einem weit geringern göttlichen Gesandten zu begehren und anzunehmen. Er spricht: ich hätte wohl nöthig, von dir getauft zu werden, und du kommst zu mir? Aber, so sah sich auch Christus gar nicht veranlaßt, Johanni bekant zu machen, daß er, der bey ihm ermangelnden Verpflichtung gegen die göttlichen Verordnungen ohnerachtet, es für ihm anständig und schicklich halte, dieselben zu beobachten: Indem Johannes gar nicht von einem solchen Mangel der Verpflichtung dazu geredet hatte. Es mußte auch Johannein allezeit viel stärker bestimmen, Christo die verlangte Taufe zu ertheilen, wenn er ihn versicherte, verpflichtet zu seyn, keine göttliche Anordnung unbeobachtet zu lassen, als wenn er ihm bloß sein Vorhaben, solches des Wohlstandes wegen zu thun, bekant machte. Ich übergehe daß es überhaupt anstößig wäre, zu lehren, daß Christus bloß es ihm anständig befunden habe, das Gesetz Gottes zu beobachten. Auch diejenigen, welche die vorläufige Verbindlichkeit Christi zum Gehorsam leugnen, können nicht wichtigere in der Nothwendigkeit der Sache zur Leistung der Genugthuung gegründete Bewegungs-Gründe verkennen. Ich übergehe auch, daß Christus selbst zur Annahme der Taufe Johannis, durch höhere Betrachtungen verbunden ward, und daß, wenn gleich derselbe Grund der Verbindlichkeit zu derselben bey ihm hinwegfiel, welcher in den gemeinen Juden angetroffen wurde, er doch aus andern Gründen dieselbe nicht zu unterlassen wirklich verbunden seyn konnte.

leges morales pro solis Iudaicis habeant, et venditent, immo recentissimus aliquis nugator, pro conclusionibus ex lege ceremoniali Iudaeorum eas reputaverit) restringatur. Ea vero restrictio repugnat verbis Christi qui universaliter de *omni iustitia implenda* loquitur. Atque de solis Iudaicis legibus non esse sermonem, hoc etiam inde patet, quia sub *omni iustitia implenda* comprehenditur quoque Baptismus suscipiendus, qui non pro solis Iudaeis institutus est. 2) *Ad inutilem distinctionem* recurrit, quam superius rejecimus (Specim. Primo §. 6. etc.) 3. *Absque ulla probatione adstruit*: Johannes weigert sich gar nicht, Christo die begehrte Taufe zu erteilen aus Einsicht, das Christus keine Verbindlichkeit habe göttlichen Verordnungen Gehorsam zu leisten. Nimirum haec est ratio agendi nostrorum hominum, ut velint, quidquid effutiant, tanquam aurum potabile imbibant incauti lectores. Nihil fecius loquitur Vir de *Dignitate Personae Christi*, quam Ioannes respexerit, quam si rite concepisset, omnino libertatem Christi propria, pro se, ipsi competente, obligatione legis, ad eandemque Ioannem utique respectum habuisse, intellexisset. Verum, occoecatus Nestorianismo semel oculis, verum videre nequit, et in contradictoria ruit. 4. *Cum porro sermocinatus* TÖLLNERVS, Christo non fuisse datam occasionem Ioannem docendi, se non esse obligatum institutionibus divinis; haec quam sint perperam dicta, quilibet intelligit, qui a. sentit, Ioannem ipsum hoc in applicatione ad Baptismum non profecto obscure indicasse, dum non modo miratur Christum ad Baptismum suum venire, sed et διακάλυεν ὁ τὸν, quibus omnino indicat, nullam Christo esse baptismi necessitatem moralem, hinc obligationem ad baptismum pro se propriam nullam. b. intelligit, Christum, ex opposito, officium suum, hinc voluntarie susceptam pro hominibus obligationem, docuisse. c. animadvertit, Christum eam obligationem, universaliter susceptam, quoad omnem legibus divinis conformem iustitiam a se implendam, exposuisse. d. et ex universalitate illa apertam illationem, ad implendam etiam Dei de baptismo institutionem, Ioannem convictum reddidisse de admittendo ad Baptismum Christo. Hinc e. omnino Christo, per prohibitionem a Ioanne factam, occasionem datam esse Ioannem docendi, quod, quamvis ipsi pro se non incumbat ad Baptismum obligatio, admittendus tamen sit ad Baptismum, quia ipsi omnino sit, ad implendam omnem iustitiam, obligatio voluntarie et libere pro hominibus suscepta: idemque Christum actu

actu docuisse Ioannem verbis: *ἔγω* etc. II. *Intelligit* autem quisque verba Viri ponderans, regnare in hoc discursu Viri ubique eam, quam saepe committere vidimus Specim. *Primo* confusionem obligationis libere a Christo susceptae, et obligationis ipsi, *pro se*, competentis, pariterque eam confusionem, quam supra notavimus, Spec. *Primo* (Anmerk. 6. fine.) Spuria itaque interpretatione Dictum, quod prae manibus habemus, corrumpendum, sed frustra, quaesivit saepe dictus Dominus Töllnerus.

§. 3.

S. R. DN. DOEDERLEIN alia methodo vsus ad detorquendum in suos sensus Dictum *vaga vanaque sua arte* accedit. Arbitratur enim hoc loco *nihil aliud* doceri, nisi quod ipse concesserit, quodque et TÖLLNERVS concessit, Iesum obedientiam praestitisse, *non autem nos propter vitam Christi sanctissimam* iustificari. Verba Christi *ἔγω* etc. eo explicat, quod nihil involvant, nisi quod I Io. 2, 29. dicatur *δικαιοσύνην ποιεῖν*: decet omnem iustitiam exercere, hoc est, facere, quod est legi consentaneum, et voluntati divinae, sicut *δικαιοσύνην ποιεῖν* dicitur apud Ioannem I Ep. 2, 29. In his absque vlla probatione prolatis, non possum non sequentia annotare. I. *Virum S. R.* iam loco de Christo graviter in eo peccasse, quod, licet satisfactionem, pro nobis praestitam a Christo, profiteatur, nihil quidquam tamen de obedientia Christi *actiua* pro nobis praestita, tanquam ad satisfactionem necessaria, et essentiali satisfactionis atque formali requisito, docuerit. Etsi enim, *tolerantiam*, inquit, *malorum non ausim ab obedientia actiua avellere, atque*, (ut iam supra Spec. primo loquentem allegavimus) *sanctitatis Christi, s. obedientiae, vim minime posse excludi ab opere eius salutare* contendit, imo *non reprehendenda ipsi videtur Io. TAYLORII* hypothesis, qui *ab innocentia Christi omnem eius passionis et mortis virtutem deducit*: dum tamen eius (obedientiae activae) *vim humano generi iustificando non concedi, verum nec necessariam esse*, contendit; reipsa pro hominibus praestitam negat obedientiam Christi activam, negat itaque etiam pro nobis vicariam, et in plurimis non modo ipsum se variis contradictionibus implicat, sed et orthodoxae fidei repugnat, et in gravissima summaque causa, atque ad fidem salvificam pertinente, dubium se atque haesitantem sistit, quod Doctorem et

et Professore Theologum profecto pessime decet. Non possum non ad prolata Viri verba sequentia obseruare. 1. *Quid sibi vult istud non ausim?* Quid in tanta causa nostra audacia? Cur ad se relatum, subiective spectatam sistit causam Vir, quae obiective, ut in se est, ponderanda erat? 2. *Non ausim*, inquit, ab opere Christi salutari *avellere!* Ausis, si potes; si non potes, quid ausis? quid in re ipsa, per Scripturam sacram, et ipsum salutare opus, definita (Spec. I. § 3.) mutare possis? At audes ab obedientia activa Christi vicariam rationem, et quod ea pro nobis praestita sit, contra claram Scripturae literam, *Rom. 5, 18. 19.* et locum, circa quem hic versamur, nostrum, atque *2 Cor. 5, 21.* *al. avellere*, quod audere non debebas. 3. *Quid*, porro aequivoco loquitur Vir? *Tolerantiam malorum*, inquit, *non ausim ab obedientia activa* (hanc itaque non ab) *opere Christi salutari avellere.* Dictionis huius aequivoca est sententia: *prima* haec, quod Redemptor noster, si vel maxime redemptio sola obedientia *passiva* (in ea enim opus Christi salutare Vir ponit) facta sumatur, tamen necessario debuerit esse ab omni peccato immunis, adeoque obedientia activa instructus: *secunda* haec, quod ea obedientia activa sit ad essentiam, ad formam, ad praedicata necessaria, satisfactionis referenda. Quid itaque aequivoco Vir loquitur? Cur non distincte rem enunciat? et quid velit, quid nolit, statuere, edisserit? Numquid alia causa subesse potest, quam ut sumum faciat lectori eumque dubium reddat, an ad opus Christi salutare subjective an obiective spectatum referre nolit obedientiam Christi activam? Pertinet autem ad opus Christi nobis salutare, utroque modo spectatum, obedientia ejus activa. Posteriori quidem modo spectato opere salutari Christi ad hujus praedicata essentialia referenda est: priori modo, nemo audere debet eam ab opere salutari Christi cogitando avellere, et quisque avellens incidit in errorem fidei et saluti suae damnosum. 4. TAYLORIS doctrina aequae ac Viri DÖDERLEINII sententia falsa est. Non enim vis mortis Christi ab ejus innocentia, seu virtute obedientiae ejus activae, pender, sed utriusque vis a personae Θεωσιώνος dignitate et divinitate pender. Utriusque obedientiae, activae, et passivae, dignitas et valor a personalitate filii Dei, hinc infiniti valoris utraque obedientia, est. 5. *Dum Vir S. R. vim obedientiae activae Christi humano generi concedi, imo necessariam esse*, negat, iterum difficili sono, rauco, obscuro, et aequivoco, causam exprimit.

B

Imp-

Imputari (haec est dictio Scripturae *Philip. 3, 9. Röm. 4, 5. 6. II. 24. et Ecclesiae*) credenti (is enim solus ex humano genere justificandus est *Röm. 3, 26. 5, 1.* negat Vir. Ergo vice nostra praestitam negat. b. *Non necessariam* esse homini justificando obedientiae activae Christi concessionem, vel, ut scriptura et Ecclesia loquitur, imputationem, dum dicit, iterum in amphibolia haeret, nec distincte docet, quam necessitatem neget. Generaliter itaque negat, hinc ad omnia et singula inferiora negatio applicanda est. Negat itaque necessitatem obedientiae Christi activae ad nostram redemptionem et cum Deo reconciliationem, hinc ad satisfactionem Christi pro nobis praestitam, negat necessitatem imputationis, homini justificando a Deo gratiosissime praestandae, hinc eam justificandis a Deo concedi negat. Cunctaque isthaec ἀνύστατα, et puriori doctrinae contraria, sua pro! facit Vir S. R. Ea, quoad *Generalia*, hic notasse, sufficiat. Conferantur, quae docuimus *Spec. Primo § 3.* Reliqua suo dabuntur loco.

§. 4.

Quod *specialiter* ad locum, de quo nobis hic sermo est, *Matth. 3, 15.* attinet, ad eundem, 1. Spuria interpretatione adhibetur, quod initio *§phi 3.* adduximus, Viri adfertum. Dum enim Christus dicit *πᾶσαν* esse sibi *omnem justitiam implere*, hinc ad officii sui rationem pertinere idem docet, nec tamen in ejus humanam naturam, tanquam propria personalitate destitutam, obligatio, nec itaque officium, *pro se ipsa* cadit, omnino Christus ad susceptam in se, *θεάνθρωπον*, nostram obligationem pertinere, ut omnem justitiam impleat, eximie docuit. Quae §. 2. itaque TÖLLNERO opposuimus, ea etiam spuriam Viri, DÖDERLEINII, interpretationem refellunt. 2. *Egregium* effatum Christi omni sua virtute vi et efficacia privandum quaerit DÖDERLEINIUS, dum iterum textum mutare, alterare, non erubescit, et pro *πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην* substituit, *justitiam exercere, facere, ποιῆν τὴν δικαιοσύνην*, et quod de nudis hominibus dicitur *1. Io. 2, 29.* ad Christum *θεάνθρωπον* applicare audeat. Habemus novum exemplum mutandi textum, et pro eo, quod textus habet, substituendi quidquid libuerit. Namque nostris temporibus, id est, suis hypothelibus erroneis, accommodantes *Theologiam*, reformandi pruritu laborantes *moderni Theologi spurii*, cla-

clamant, non, ut Paulus docet, omnem Scripturam Sacram, sed eam in *Capitibus Religionis* solummodo esse inspiratam divinitus: Et nunc, ex eorum futile erronea sententia, obedientia activa Christi ad Capita Religionis non pertinet! Eheu! Sic admissio vno absurdo sequuntur plura! Sane hoc est *vanis vagisque artibus* Scripturam ejusque dicta ad erroneas sententias *detorquere!*

§. 5.

Verum 3. *ut fieri solet*, ipse adductus a Viro locus 1 Io. 2, 29. Virum retundit. Loquitur enim de iis, qui unctionem obtinuerunt, qui filii Dei, hinc regeniti, v. 20. 27. 29. *Cap. 3, 1. 2. coll. 5, 1. Gal. 3, 26.* et in communione Christi, hinc eius iustitiae participes, sunt, 1 Cor. 1, 30. qui sciunt, fide vera sciunt, quod iustus sit Christus, qui itaque eius iustitiam sibi vera fide adplicant, *Philip. 3, 9.* atque sic ex fide bona opera praestant, iustitiam faciunt. Num, quaeso, hoc est *omnem* iustitiam implere? Respondebit Paulus *Rom. 7, 14—25.* Respondebit David, *Pf. 130, 3. etc. 143, 2.* Respondebit Hiob, Eliphas, et Bildad, *Hiob, 9, 2. 15, 14—16. 25, 4. 6.* Anne vero potius est, iustitia Christi vera fide imputata gaudere, et certum esse, quod iustitia Christi nostra contegat peccata, *Pf. 32, 1. 2.* atque hinc motiva inde sumere abhorrendi a peccatis voluntariis et praestandi bona opera? *Rom. 6, 12. 7, 15. 16. 17.* Quem itaque Vir producit locum pro negando, quod nos propter vitam Christi iustificemur, is 1. *in toto suo*, ut interpretem decebat, *nexu spectatus* et scripturae conformiter explicatus, veritatem, quam Vir DÖDERLEINIUS renuit, confirmat. 2. *Ea tamen* diligentia Christianorum abhorrendi a peccatis, et Bona Opera praestandi, longe abest ab *impletione omnis Iustitiae*, quae Christo in nostro loco *Matth. 3, 15.* tribuitur. Hinc quod Vir ex loco 1 Io. 2, 29. obtinere volebat, non obtinet, et frustra virtutem verborum *πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην*, pro ea futiliter substituendo alteram *ποιῆν τὴν δικαιοσύνην*, quae pro illa substitui nequit, imminuere quaesivit.

§. 6.

Progredimur ad novum *Ψευδεργμηνείας* exemplum, quod *Duum-viri* nostri nobis exhibent, circa locum *Matth. 5, 17.* versantes, et ex

eodem Obedientiam Christi activam, pro nobis praestitam, demonstrari posse negantes, ex quo orthodoxa Ecclesia, cum suis veris Doctoribus, rite demonstrari, jure affirmat. Videamus de singulis. Quamvis claris verbis Christus, de se eloquatur, *quod venerit ad implendam legem: ἐκ ἡλθον καταλῦται, ἀλλὰ πληρῶται (τὸν νόμον, ἢ τὰς προφητάς)* nostris tamen Duumviris, κάλυμμα suum oculis suis, et incautorum lectorum, objicientibus, obscurum est Redemptoris sanctissimi effatum! In tam clara elocutione Christi, jam quisque facile praevidere potest, omne studium neotericis nostris interpretibus in eo versaturum esse, ut τὰ πληρῶσαι significatum in erroneum suum detorqueant, sensum. Prouti tamen multiplex est errorum facies, et ab una veritate deviationis multa varietas; ita diversum suum quisque Duumvirorum sequitur agendi modum. TÖLLNERVS varia pro infringendo rigore illius demonstrationis, quam sensus literalis claris verbis exhibet, operose producit. I. *Christum*, docet, non dicere, quod venerit ad implendum legem *pro* hominibus, *vice* hominum, et *in nomine* hominum. I. *Observeo*, quod neque Scriptura, neque orthodoxa Ecclesia, postrema locutione in hac materia utatur. Ea locutio adhibetur de Christo veniente, operante, *in nomine* Patris, id est ad voluntatem Patris: adhibetur de Patre spiritum S. mittente *in nomine* Filii, id est, ad voluntatem Filii. Ea itaque locutio hic adhiberi non debebat, quia Christus non venit in nomine, id est, ad voluntatem hominum. Interim nolo, quod modo dixi, Viro imputare, quod eum sensum postremae locutioni junxerit, sed potius arbitror, quod eam tanquam synonymicam duorum priorum proxime antecedentium locutionum adhibere voluerit. Notare tamen volui, debui, quia ejusmodi aequivocarum vocum multae apud seculi nostri homines occurrunt, apud quos ἀκυρολογία ἀκυρολογίαν excipit et consequitur. Ad exceptionem ipsam respondeo, quod Christus κατὰ τὸ γένος non dicat *pro* hominibus, quod autem κατὰ διάνοιαν omnino eam sententiam habeat, et eloquatur, quod venerit ad legem *pro* hominibus implendam. Expresse enim dicit, ad id, ut legem impleat, *se venisse*. Venit autem Christus, ut homines redimeret, Deo reconciliaret, pro iisdemque Deo satisfaceret (Spec. *Primo*. §. 3.): Satisfactio nunc utrumque requirit et impletionem legis et tolerantiam poenarum a nobis promeritarum (Spec. I. §. 3. n. 4.). Quam itaque

ἀκυρολογία

α β

itaque utramque *pro nobis* hominibus, et *vice hominum* in se suscepit (l. c. §. 3). Et iterum vis veritatis, quam stabilivimus, tanta est, ut ipsum Virum feriat, hinc addit: Und so würde vielmehr aus diesen Worten zu erweisen seyn, daß er bey seiner Sendung in der Welt angewiesen und befehliget worden sey, dem geoffenbahrten Gesetz einen vollkommenen Gehorsam zu leisten: Quibus verbis eam ipsam veritatem confitetur, quam volumus, quamque Vir, in contradictoria ruens, impugnat. Omnino enim ad voluntatem Patris, tanquam Redemptor nocter Θεάνθρωπος in se suscepit obligationem legis pro nobis praestandam, eamque perfecte implevit, et utrumque ipse Christus expresse enunciat Io. 17, 4. τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκας μοι ἵνα ποιῶ. Quo quidem effato nihil clarius, distinctius nihil, dici potest. A Patre datum, mandatum, impositum, sibi esse opus, quod *agendo*, praestandum ipsi erat, *obedientia activa*, idemque perfecte a se impletum dicit Redemptor, et dicit perfecte a se impletum ante, quam ultimam passionem susceperat, et finiverat, adeoque de obedientia passiva sola neutiquam sermo esse potest, sed vel solummodo de eius obedientia activa, vel de activa et passiva simul, quousque ea jam praestita erat. Si itaque eam sententiam quam verbis allatis confitetur, Vir constanter sequutus esset, a veritate profecto non fuisset alienus. Sed quod bene oculis apertis cernebat, hoc ne reciperet, occoecatus mente, et praepudiciis deceptus suis, statim addit: und also das Ansehen desselben sowohl durch seyn Beyspiel als durch seine Lehre zu befördern. Sic itaque (also) legi perfectam obedientiam praestare Viro nihil aliud est, quam exemplum nobis dare obedientiae, et, recta interpretatione, legis auctoritatem stabilire. Sic itaque, confessus ante veritatem, mox in Socinianorum, quoad hanc partem suae doctrinae, recidit errores, quibus et porro in sequentibus subest ea, quam saepe jam notavimus, obligationis, pro se propriae, et libere susceptae, confusio. Vnde nunc

§. 7.

II. *Omni nisu*, sed infelicissimo, hoc agit, ut euincat, implere legem hoc loco nihil aliud significare, quam *impletionem legis docere*. Mitto, quae comparando hebraeum מַל, imo vel ipsam vocem *Geramah*, cum verbo πληρώω, suae sententiae colorandae gratia, attulit, nullius omnino momenti, et reliqua Viri allata produco. 1. *Provo-*

cum ad locos Scripturae Col. 1, 25. Rom. 15, 19. quibus locis vult verbum πληρῶ, πληρᾶσαι, πεπληρωμένοι, significatum docendi, vel praedicandi, habere. 2) Interim, quod ex parallelismo verbali tantummodo possibilitas significatus, neutiquam actualitas, quoad locum, de quo sermo est, probari posse, intelligit, parum huic parallelismo inhaeret. Fallitur autem eximie TÖLLNERVS, dum ex his locis docendi signi-

2) Allein wichtiger sind zwei Stellen, in welchen das Wort erfüllen in der Bedeutung von reichlich und völlig lehren, ohnstreitig selbst in den Schriften des neuen Testaments vorkommt, und welche auch Biringa beibringt. Die erstere ist die Beschreibung Pauli von seiner göttlichen Verordnung unter den Colossern das Wort Gottes zu erfüllen (πληρῶσαι τὸν λόγον τῆς θεᾶς) das ist, dasselbe reichlich zu lehren, und die andere ist die Beschreibung eben dieses Apostels von der wunderthätigen Mitwirkung Gottes, durch welche er in den Stand gesetzt worden, von Jerusalem an, und umher bis an Illyricum das Evangelium Christi zu erfüllen (πεπληρωμένοι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χριστοῦ) das ist dasselbe reichlich zu predigen. Jedoch diese Stellen erweisen, wie Parallestellen überhaupt, bloß die Möglichkeit der Bedeutung, laſſet uns sehen, mit was vor Gründen zu behaupten stehet, daß auch diese und keine andere Bedeutung am vorhandenen Orte wirklich statt findet. Es ist eine hermenevtische Regel, daß die mit den Worten verknüpften Begriffe aus den entgegengesetzten Begriffen zu erkennen sind. Nun ſetzt der Heiland in der vorhandenen Stelle das Gesetz aufzulösen und das Gesetz erfüllen einander entgegen. Jenes bedeutet unſtengbar dasselbe nicht lehren, sondern ſir unverbindlich erklären. Also muß im Gegentheil das Gesetz erfüllen heißen, die Erfüllung desselben lehren und einschränken. Verlangen wir noch mehr zum Beweise, daß dieses die wahre Bedeutung der Redensart am vorhandenen Orte sey? In dem folgenden neunzehnten Verse ſetzt der Heiland die Gebote aufzulösen, und die Gebote thun und lehren einander entgegen. Also muß denn mit der in der vorhandenen Stelle der Auflösung entgegengesetzten Erfüllung des Gesetzes und der Propheten wenigstens das Lehren des Gesetzes und der Propheten sowohl als das Thun desselben vorgestellet werden. Allein, der Zusammenhang, die Umstände, und der ganze daraus erweisliche Endzweck Christi erweisen, daß von dem ersteren eigentlich und vornemlich die Rede seyn müsse. Es ist diese Stelle unſtengbar ein Theil der Rede Christi mit welcher er das um ihn versamlte Volk zu dem in seiner Bergpredigt enthaltenen moralischen Vortrage vorbereiten wolte. Nun ist schon nicht glaublich daß der Heiland diese Leute eines Unterrichts von seinem vertretenden thätigen Gehorsam empfänglich befunden haben sollte. Und hätte er sie über das durch ihn auszuführende Erlösungswerk unterrichten wollen, so würde er nicht seine leidende Genugthuung völlig mit Stillschweigen übergangen haben.

significatum euincere vult. Et error Viri in eo manifesto deprehenditur, quod tropum non cernit, qui neutiquam verbo *πληρώω* sed verbo *εὐαγγελίζω*, verbo *λόγος Θεῶ*, inhaeret, quo sumitur pro praedicatione Evangelii. Verbi autem *πληρώω* significatus nihil quidquam mutatur, sed competit huic significatus *impletionis*, ut alibi, etiam his locis, et *implere* Evangelium, *implere* verbum Dei, est *implere* praedicationem Evangelii, praedicationem verbi Dei. Paulus profitetur se officium suum, praedicando Evangelium, verbum Dei, *plenarie impluisse*, quemadmodum idem alio modo alibi testatur, *Act. 20, 20. 21. Col. 1, 25. Rom. 15, 19.* nihil omnino pro spuria sua interpretatione obtinet Vir a fidei rectitudine declinans. 2. *Multus est* in contextu tanquam sibi favente explicando, sed pari infelici successu. a. *Fingit* regulam hermeneuticam, daß die mit Worten verknüpften Begriffe, aus den entgegengesetzten Begriffen zu erkennen sind, quae profecto nulla est. Hoc verum est, quod *opposita, iuxta se posita, clarius elucescant.* Ea vero regula supponit iam recte constituta opposita, hinc iam supponit ideas utriusque oppositorum rite determinatas, tumque ex oppositione ideis iam rite constitutis maiorem claritatem tribui vel oriri docet. Interim b. *Vir provocat* ad eam oppositionem: Der Heiland, inquit, setzt das Gesetz aufzulösen und das Gesetz erfüllen einander entgegen. Jenes bedeutet ohnleugbar, dasselbe nicht lehren, sondern für unverbindlich erklären. Also muß im Gegensatz das Gesetz erfüllen heißen, die Erfüllung desselben lehren und einschärfen. Verum eo non obtinet, nisi quod fumum offundit lectori significatus verborum nullibi rite determinans. 1. *Implere legem* est, obligationem eius, id ad quod ea obligat, quod lex iubet, perfectissime perficere. Illi opponitur *non implere legem*, eius obligationem tollere, id, ad quod ea obligat, quod ea iubet, non perfecte, vel omnino non, praestare, aut perficere. Vtrumque *mente, dicto, facto*, fieri potest, et obligatio legis postulat, ut et *mente*, et *dicto*, et *facto* lex custodiatur, perficiatur, et hoc est *implere legem.* Ex opposito *non implere legem* est *legem solvere* (vi oppositionis verae a Christo propositae). Eius pariter tres species dantur *mente, dicto, facto.* Negato autem genere *negantur omnes species* (per principia logica et hinc hermeneutica). Dum igitur Christus dicit, *se non venisse ad soluendum legem*, genus de

se

se negat: adeoque omnem speciem *non implendi* legem a se, suoque officio, removet. Dum itaque TÖLLNERVS per non impletionem, vel solutionem, legis solummodo vult intelligere speciem unam, *dicto legem non implere*, das Gesetz nicht lehren, sondern für unverbindlich erklären: iam primo 15 contra adductam regulam logicam, hinc hermeneuticam, impingit et peccat: secundo ad unam speciem, falsa *ἐρμηνεία* restringit, quod Christus negato genere a se removerat. 2. Cum nunc porro Christus docet, se venisse ad *implendum* legem, idemque mente, *dicto, facto*, lex postulat, quam Christus perfecte implevit; omnino insana ratione hermeneuta noster, quod generaliter de se affirmat Christus, ad unam speciem, *dicto implere legem* restringit, itemque finis et scopus missionis Filii a Patre, hinc finis, propter quem Christus venit, futiliter *ad solam doctrinam legis* limitatur, contra regulam hermeneuticam, quae vetat, restringere, quod Scriptura S. generaliter enunciat, et extendere, quod eadem limitate docet. Vnde in his *Ψευδεργα* est manifesta. Atque 3. *Veritas* eorum, quae diximus, ita sensibilibiter pungit Pseudermenentam, ut profiteri cogatur: In dem folgenden 19ten Vers setzt der Heiland die Gebote auflösen, und die Gebote thun und lehren einander entgegen. Also muß denn mit der, in der vorhandenen Stelle der Auflösung entgegengesetzten Erfüllung des Gesetzes und der Propheten, wenigstens das Lehren des Gesetzes und der Propheten sowohl, als das Thun desselben vorgestellt werden. In quo quidem tramite si mansisset Exegeta noster, tum sane a vero tanta distantia non recessisset. At praeoccupatus praediciis suis, quod cernit verum statim a se retundit, addens: Allein der Zusammenhang, die Umstände, und der ganze daraus erweisliche Endzweck Christi, erweisen, daß von dem erstern, (vom Lehren des Gesetzes) eigentlich und vornemlich die Rede seyn müsse. Verum, nonne id erat, quod demonstrare, et ex contextu docere, Viri officium requirebat? Sed, nunc hic haeret aqua! Et eius probationis nihil apud ipsum habetur!

§. 8.

Fallitur autem in hoc quoque Vir. Et hoc ipsum infallibiliter intelligitur ex addito, quod venerit Christus *ad implendum Prophetas*. Idemque additum evincit, non alium hic termini *πληρωσαι* significatum, quam *impletionis*, locum habere posse. *Implere* Christus legem debebat suscepta pro nobis legis obligatione, ejusque perfecta praestatione

statione (Sp. I. §. 3.). Implere autem debebat etiam omnia Prophetarum de Christo vaticinia, omnes characteres Messiae, quos Prophetæ vel *docuerant* terfis verbis, vel per Typos a Deo constitutos praefiguraverant, non Christus demum *docere*, verum in semetipso ea cuncta completa sistere, existentia dare, et re ipsa exhibere, debebat, ut complementum earum in Christo reale omnibus conspicuum esset perfectissimum *Io. 1, 17.* Idemque complementum reale est et ipsum, ad quod Christus ipse provocat, *Matth. 11, 4. 5. 6. 12, 39.* et quod ejus quoque Apostoli docent, *Io. 9, 36. 12, 14. Act. 4, 11. al.* Imo prorsus incongrua est et disconveniens interpretatio, Christum venisse *eo solo* fine, *ut doceret* Prophetas. Completa esse in semet Prophetarum de se, Christo, vaticinia, typorum, Christum praefigurantium, adesse antitypum, hoc re ipsa, in existentia sistere et exhibere, et tum quoque, hoc factum esse, et ad usque plenum complementum Prophetarum existentiam in se ipso nacturum esse, ipse quoque docere debebat, et utrumque ab ipso factum esse, id manifesto intelligitur, ex *Matth. 11, 4—15. Luc. 18, 31. 22, 37. 24, 22. 44. 45. etc. Io. 1, 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. aliisque plurimis locis.* At *eum solum* esse missionis filii Dei finem *ut doceret* legem et Prophetas, in eo versatur Viri error, namque et implere debebat Christus, quae ab ipso praestanda Prophetæ nunciaverant, et omnia, quae vaticinia Prophetarum de Christo continebant et typis quoque, significata erant, in ipso complementum habere. Eodemque modo etiam, qui venit in mundum et legi subjectus est, ut nos redimeret, is profecto, ut implendo totam legem, obligationem nostram, agendo et patiando nos redimeret, in mundum venit, *Gal. 4, 4. Conf. Specim. Primum §. 3, n. 4. 5. etc. Ebr. 2, 14. etc.*

§. 9.

C. *Sed Novam* nobis offert Vir suae falsae sententiae putativam demonstrationem ex contextu et toto verborum nexu eam evicturus. *Es ist*, inquit, *diese Stelle — übergangen haben.* Verum! Quot verba, tot errores! *Primo* falsum est, quod populus objectum personale hujus sermonis Christi fuerit! Numquid populus erat sal terrae? Numquid populus erat lumen mundi? v. 13. 14. Nonne potius expresse Matthaeus v. 1. 2. docet, Apostolos et discipulos Christi objectum personale speciale hujus sermonis fuisse? Nonne idem quoque *Lucas* testatur

C

statatur *Cap. 6, 20.*? *Secundo*, falsum est, non esse credibile, populum capacem fuisse doctrinae de obedientia Christi activa vicaria. Num, quaeso, haec verba aliquem sensum habent? a. Numquid Christus docens nihil proponere poterat, vel debebat, nisi in quo capacitatem, id est, intelligentiam auditorum supponere poterat? Imo, ut oculos coecorum aperiret, et, quorum intelligentiam non habebant, eorum scientia ipsos imbueret, quorum hactenus incapaces erant, eorum capaces fierent, is erat, et est etiamnum, finis doctrinae Christi *Ies. 42, 6. 7. 60, 1. 2. 9, 2. 6. 7. Io. 8, 12. 14, 6. Luc. 2, 12. aliisque multis locis.* Imo, quidni populus, quidni discipuli, capaces fuerint doctrinae de obedientia Christi activa vicaria, cum hos jam ultra anni secundi dimidium secum habuisset Christus et docuisset, incidente hoc sermone post Pascha Christi docentis secundum etc. et vtrique discipuli et populus, ex Veteris Testamenti multis locis, *Pf. 40, 8. 9. 45, 8. 10. 89, 17. Ies. 9, 7. 45, 24. 25. 50, 4. 5. 51, 5. 6. 53, 11. 54, 13. 14. 17. al.* de obedientia Christi activa edocti erant? *Tertio* falsum est, obedientiam Christi passivam silentio praeteriisse Christum, quod facturus non fuisset, si de opere Redemptionis loqui voluisset. 1. *Iam* quisque Christianus in his summam TÖLLNERI proterviam audacissimam non potest non reprehendere, qui non veretur docere, quid et quomodo Christo proponenda veritas divina fuerit, cum nostrum non sit de eo iudicium, sed potius officium nostrum postulat a nobis, ea gratissima mente acceptare, quae et quo modo a Christo proposita sunt. Vnde vere Vir meretur reprehensionem, quam Christus nasutulis, qui tum erant, obvertit, *Luc. 7, 35. Sapientiam reprehendi a filiis suis.* 2. *Falsum* est, totum Viri enunciatum, quod Christus, cum de vno redemptionis nostrae actu loquitur, etiam alterum statim, in continua docendi serie, debuerit docere. 3. *Loquitur* Christus de impletione legis ipsi Christo, tanquam *sine sui adventus*, hinc missionis ad redemptionem generis humani, competente. Ea utrumque involvit et obedientiam activam et passivam pro nobis praestandam (*Specim. Prim. §. 3. n. 4. etc.*) Quod autem impletionis legis, tanquam finis adventus Christi, integra idea involvitur, Christus silentio praeteriisse dicendus non est. Recurrit hic Viri error, quem jam supra rejecimus, quod restringat Scripturae sensum ubi restringendus non erat. 4. *Neque* in se verum est, neque in hypothese, sc. in applicatione ad hunc locum, quod Vir

enun-

enunciat. Non prius, quia optime doceri potest pars eorum, quae ad redemptionem pertinent, non simul docendo alteram partem, quae tamen eo non negatur. Sic de morte Christi pluribus Scripturae locis agitur, in quibus simul de obedientia Christi activa non docetur, quae tamen eo non negatur. Et quis ignorat veterem canonem, quod vnius positio non sit alterius exclusio? Sed nec in hypothese, in adplicatione ad hunc locum, verum est, quod Vir edisserit. Namque jam demonstravimus, de tota impletione legis, ejusque obligationis, per Christum pro nobis praestanda, hinc tum activa, tum passiva, obedientia Christi, sermonem esse. Implevit pro nobis legem, dum praeslitit virtutes a lege nobis praescriptas, a nobis non praestitas. Implevit autem nostram quoque legalem obligationem ad poenas, per peccata nostra promeritas, quam nos, ad liberationem nostram, ad satisfaciendum iustitiae Dei vindicativae, praestare non poteramus, *Ies.* 53, 2, etc. *1. Cor.* 5, 14. 5. Iterum veritatis lumini Vir cedere tenetur, mox autem ab agnita veritate declinat, et falsae suae hypothese immergitur. Confitetur, quod Christus docere voluerit, daß er Vollmacht habe den ganzen moralischen Inhalt derselben (des Gesetzes und der Propheten) zur Erfüllung zu bringen. In quo quamvis futiliter argumentum tantum morale quoad Prophetas nuncupet, cum etiam ad dogmata, et ad cuncta, quae de Christo Prophetiae tum literalis, tum mystica, et typica, oratione praenunciaverant, impletio Prophetarum pertineat: Quoad tamen legem, veritatem iterum cernit Vir, quam si custodivisset et simul eam, tantquam ad finem adventus Christi, redemptionem generis humani, pertinentem, considerasset, ut debebat, tum omnino veritatem, de obedientia Christi activa vicaria pro hominibus assecuturus fuisset. Verum ab ista veritate mox animum declinat, et iterum impletionem ad vberioremem ejus doctrinam restringit. Cui nihil ulterius opponimus, quam quae supra (n. 1.) eidem opposita sunt, etiam hic ad refutandum Virum sufficientia. 6. Quis est nostrum, qui dubitet, aut neget, Christo, tanquam Prophetae summo convenire etiam legem et prophetas explicare, illustrare. At eo non debet ipsius Sacerdotale officium, neque pars ejus, implendi legem pro nobis, vel obedientia activa vicaria, tolli vel negari. Et, admissio illo, non sequitur, hoc quidem loco, qui impletionem legis expresse Christo tribuit, nihil praeter solam interpretationem et expositionem Legis et Prophetarum, doceri. 7. Dum hoc porro ex scopo loquen-

loquentis Christi demonstrare vult, quod impletio legis nihil aliud significet, quam doctrinam legis, in nova incidit Christiano, ne dicam Doctore Theologiae, indigna, atque insana ratiocinia ratiocinatur. Quia scopus Christi est, ad virtutem excitare, inde colligere vult, non posse cum hoc scopo consistere, Christum docere, se venisse ad legem pro nobis implendam. Imo adeo somno suo assopitus est, ut sine peccato ejusmodi sensum Christo assigni non posse, somniet. Ejusmodi Paralogismi neque risum, neque bilem, movere, sed solummodo misericordiam excitare debent lectoribus, quod occaecari Virum Theologum cernant ad usque proterviam in stabiliendo errore, ex inscitia profecto. Quis Christianus ignoret, summa in Redemptione Christi, hinc in ejus obedientia et activa et passiva, haberi ad sancte vivendum motiva? Quis non cognoscat motiva ex fide in Christum desumpta etiam involvere motiva ex obedientia Christi activa desumpta? *Io. 13, 15. 34. 35. Col. 2, 6. 7. 18. 91. 1. Petr. 2, 21. etc. Gal. 2, 17. 5, 6. Eph. 4, 20, 21. etc. al. ut pudore suffundi debeat, qui his contraria docere vult.*

§. 10.

8. Quae reliqua adduxit ille Vir, ea *a*. Sunt ejusdem farinae. Dum enim *a*. Provocat ad v. 18, obligationem legis non tolli docens, quid hoc ad causam Viri pertinet? Num qui obedientiam Christi activam vicariam docent, ideo vel statuunt, vel statuere coguntur, obligationem Christianorum, ad legem observandam, vel ad praestandum opera lege morali iniuncta, esse nullam? Hoc, absque iniuria Scripturae Sacrae, Ecclesiae verae, et Orthodoxis Theologis, illata, dixerit nemo. Imo graviora ipsis praesto sunt motiva, ex multiplici gratia divina, in Christo nobis demonstrata, ex fide, ex exemplo Christi, ex operante in Christianis Spiritu S. ex actibus gratiae Spiritus S. applicatricis, ex summa Christianorum felicitate, desumpta, ad virtutes et bona opera. Imo tanta quae efficaciam summam habent ad commouendum et virgendum Christianum, ut non ex servili timore, sed ex filiali spiritu, voluntarie, libenter, lubentissimeque, praestet, quae legi sunt conformia. *Rom. 7, 4. 6. 22. 8, 13. 14. 15. etc. 12, 1. etc. Col. 2, 6. 7. 2. Petr. 1, 3. 4. 5. 8. 9. 10. 11. 1. Io. 1, 6. 7. 5, 1—3. Ps. 119, 10. 14. 16. 24. et aliis multis locis.* Profecto, qui aliter docent, illi ignorant fidei fiduciam esse actum voluntatis, ignorant, volun-

voluntatem fide emendatam libentissime, et non difficulter, praestare, quae fidei invocationi divinae, et voluntati divinae, et legali, et evangelicae, sunt conformia, 1 Io. 5, 1. 2. 3. *b.* Dum porro provocat ad v. 19. tum iterum nihil ad causam suam pertinens producit. Pertinet enim is versus ad obligationem legis firmandam, quam versu 17. doceri contendimus. De omnibus, quae v. 17. proposita sunt, hic, v. 19., nihil tollitur, hinc nec obedientia Christi activa eiusque perfectio pro nobis facta impletio, nec eius vicaria ratio, tollitur. Nulla itaque sunt, quae ista provocatione lucratur, vel lucrari potest, TÖLLNERVS. Tandem *c.* Recurrit denuo Vir ad ea, quae iam ante notavimus (§. 3). Concedit utrumque doceri, legem et docere et perficere, sed ex inani et falso *emphases* conceptu, quasi postremum tantum supervacaneam, adhaerentem, ideam (eine Nebenvorstellung) praestet, id impetrandum frustra censet, sensum dicti ad solam doctrinam legis esse referendum. Neque enim illum termini *πληρώσαι* significatum ullibi probavit, multoque minus, principem esse eum illius verbi significatum, ostendit, neque Emphasin, quam ne demonstravit quidem, quod debebat, id inferre probavit. Ut itaque praeter nuda segmenta sua omnino nihil pro sua causa attulerit. Ex opposito autem intelligit quisque, ex necessario et constanti verbi *πληρώσαι* significatu *impletionis legis*, obedientiae activae, eiusdemque hoc quidem loco perfectissimae, a Θεανθρώπων praestitae, notionem hic evolvi, et distinctissime doceri. His ergo omnibus artibus suis, quibus etiam hermeneuticas de emphasi regulas pervertit, nihil omnino Vir obtinet, nisi ut spurius et insanus eiusdem ad proponendas *Ψευδεγμνήϊας*, nifus omnibus manifestetur.

§. II.

Vir S. R. DÖDERLEIN eodem Antesignani sui tramite incedens, non modo eodem quoque claudicat pede, sed et erroribus eius errores addit. Is enim consentiens suo Magistro pariter arbitratur, hoc loco, Matth. 5, 17. *supposita etiam conditione*, si, quod vulgo statuitur, *πληρώσαι τὸν νόμον* significet observare legem et decretis eius omnino satisfacere, quod tamen non vult acceptare, supposita tamen ea, *nihilominus non impetrari obedientiam Christi activam pro hominibus vicariam*, sed tantum hoc, *Iesum non voluisse sese exsolvere legibus patriis,*

tritis, sed inviolata fide iis servandis incubuisse, adeoque virtutem obsequi (eam, ut per eam iustificemur, de ea enim Viro sermo est) non attingi. Ad eam autem Viri, sententiam sequentia observo. 1. *Distincte* exhibui mentem Viri quam totus nexus eius sententiae exhibet, quamvis obscuriuscule se exprimat: namque et hoc artis est, obscuritate tegere errorem. 2. *Sententiam* orthodoxae Ecclesiae neutiquam recte sibi lectoribusque suis repraesentat Vir S. R. Non enim, ab obedientia Christi activa *sola* virtutem eam, ut per obedientiam eius iustificemur, derivat Ecclesia Orthodoxa, sed ab utraque eius obedientia tum activa tum passiva. Vna est Redemptio, vna reconciliatio cum Deo nostra, vna satisfactio pro nobis Deo praestita, utramque obedientiam complexa. Ea utraque formaliter et secundum influxum in nostram redemptionem, reconciliationem cum Deo, et pro nobis praestitam satisfactionem, hinc, accedente fide, in nostram iustificationem et salvationem indissolubili nexu coniuncta est: quamvis obiective, nostro concipiendi modo, tanquam diversae partes unius Redemptionis, reconciliationis, satisfactionis, considerari possint. Effectus tamen aequae ac finis divinus redemptionis, reconciliationis nostrae cum Deo, et pro nobis praestitae satisfactionis, hinc, accedente fide, nostrae iustificationis et salutis aeternae, non per unam sine altera obtineri, et ne cogitari quidem, potest. Qui in tanto mysterio *απερ' υπαρχει* ratione abutentes philosophantur, illi non possunt non in *αυσατα* incidere. Qui enim concipi potest iustificationis nostrae virtus, non perfecte impleta a Vicario generis humano, Redemptore nostro, utraque nostra obligatione, tum ad opera legis, tum ad poenas a nobis promeritas, vel non praestita obedientia et activa et passiva? Praetereaque distinctionem inter *acquisitionem* et *adplicationem* meriti Redemptoris, et sic fidei iustificae et salvificae memoriam, omnino neglexit Vir nova nos docturus S. R. DÖDERLEINVS! Eheu! Conferantur dicta superius *Specim. Primo* (§. 3.)

§. 12.

3. *Recte* iterum non proponit Vir S. R. modum, quo orthodoxa Ecclesia ex hoc loco derivat obedientiam Christi activam vicariam. Ita proposuit, quasi ex solo significato verbi *πληρῶσαι τὸν νόμον* eam derivaret. Duo autem hic distinguenda sunt a. *Ipsa obedientia activa*, quae

quae omnino tanquam consummata, non tamen exclusa obedientia passiva, ex significato dicti termini concipitur. Et hoc quod ea vicaria sit, nostri loco, et pro nobis praestita, quod neutiquam ex solo verbi πληρῶσαι τὸν νόμον significatu derivatur, sed inde, quod ea obedientia tanquam scopus, ad quem Christus in mundum venit, hinc missus est a Patre in mundum, deducitur, quemadmodum iam supra docuimus (§. 8.). Is autem scopus est nostra redemptio, reconciliatio, et facta pro nobis satisfactio, adeoque obedientia pro nobis praestanda, tum activa, tum passiva, eaque fide adplicata, nostra iustificatio et salvatio, *Philip.* 3, 9, etc. *Rom.* 3, 25. 26. 5, 1. *Eph.* 2, 8. adeoque virtus obsequii omnino obtinetur. 4. *Vir S. R.* contra literam dicta Salvatoris restringit ad leges patrias, quatum in sententia Redemptoris ne ullo quidem verbo mentio est. Ea iam supra (§. 6. al.) reiecta est agendi ratio. Quae ibi diximus, ea huc repetenda sunt. Nec vera ἐμφανεία permittit significatum terminorum, nisi iubente textu, restrictionem, cuius in nostro loco non inveniat quisquam rationem ullam. 5. Quemadmodum in his (n. 4.) TÖLLNERVM sequitur *Vir S. R.* sic porro etiam in eo eidem accinit Antesignano suo vel Praecentori, quod arbitratur, verbo πληρῶσαι hic non alium, quam docendi tribuendum esse significatum. Id autem iam superius refutatum dedimus figmentum (§. 8. n. 1. etc.) quo itaque Lectores remittimus.

§. 13.

Habet tamen novum quoque *Vir S. R.* argumentum, eoque fictam dicti interpretationem suam evinci arbitratur. Nam πληρῶσαι, inquit, Prophetas, nullo modo significare potest parere Prophetis, sed eorum decreta statuere! Mirum dictu! Si Christus verbo πειδέσαι usus esset, tum forte argumento inesset aliquid vel tantillum, quod tamen facile elideretur. At implere Prophetas habet textus. Et quo modo Christus Prophetas impleverit, et impletionem Prophetarum in semet ipso quoque docuerit, id supra (§. 8.) satis superque evolutum dedimus, ut non opus sit his diutius immorari. Sane, qui a textu discedit, is ab errore liber non futurus est, et non potest, non in inania, in errorem, in ἀσύντατα, prolabi. Custodito itaque verbi πληρῶσαι significato, eoque ad objecta, quae textus habet, Legem et Prophetas, pro diversa

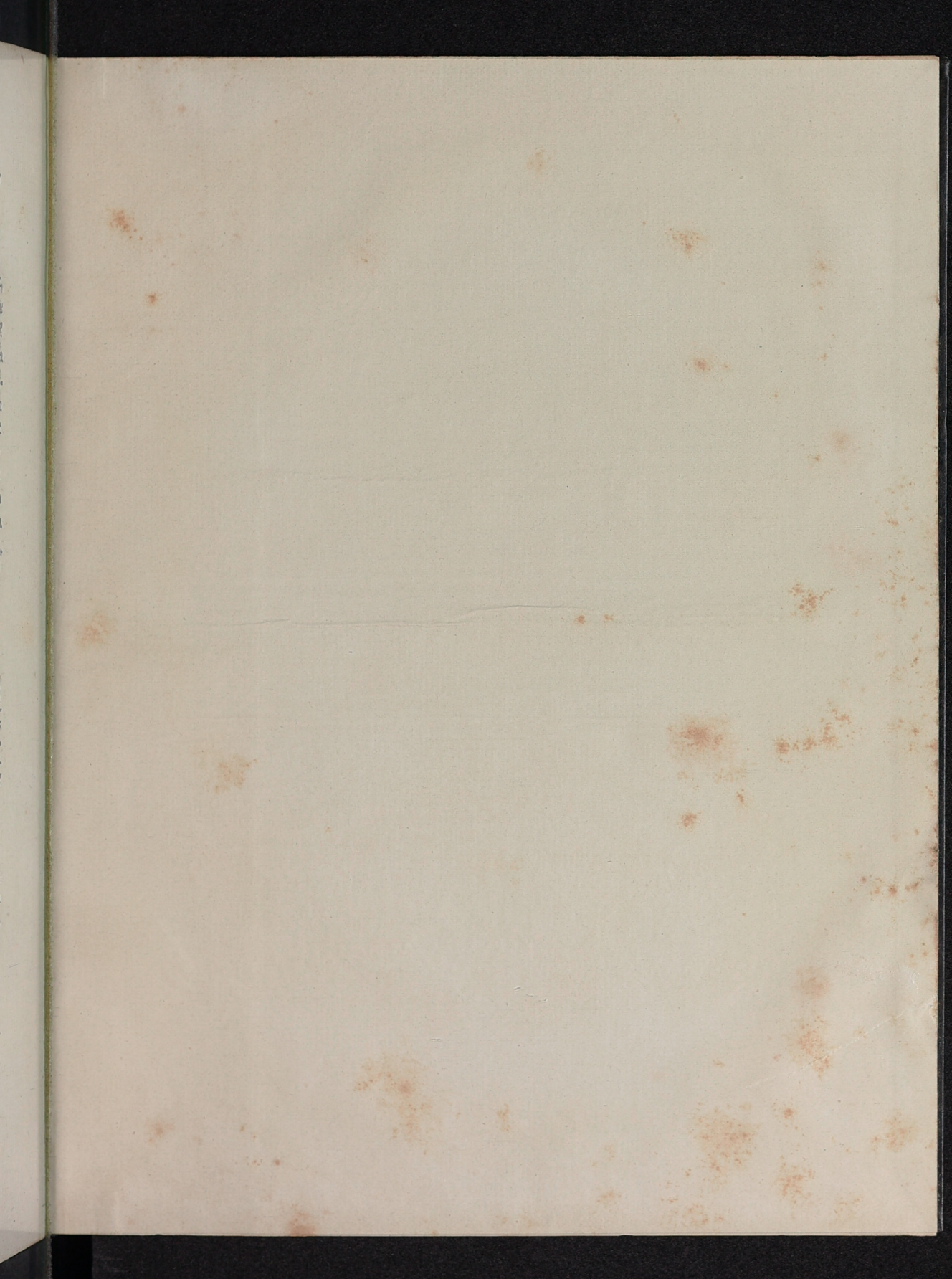
versa cujusque idea, debita ratione, applicato, omnia sunt in salvo, nec ullam attentionem merentur *οἱ ἀμαθεῖς, οἱ τὰς γεωφὰς σπελᾶντες* 2 Pet. 3, 16.

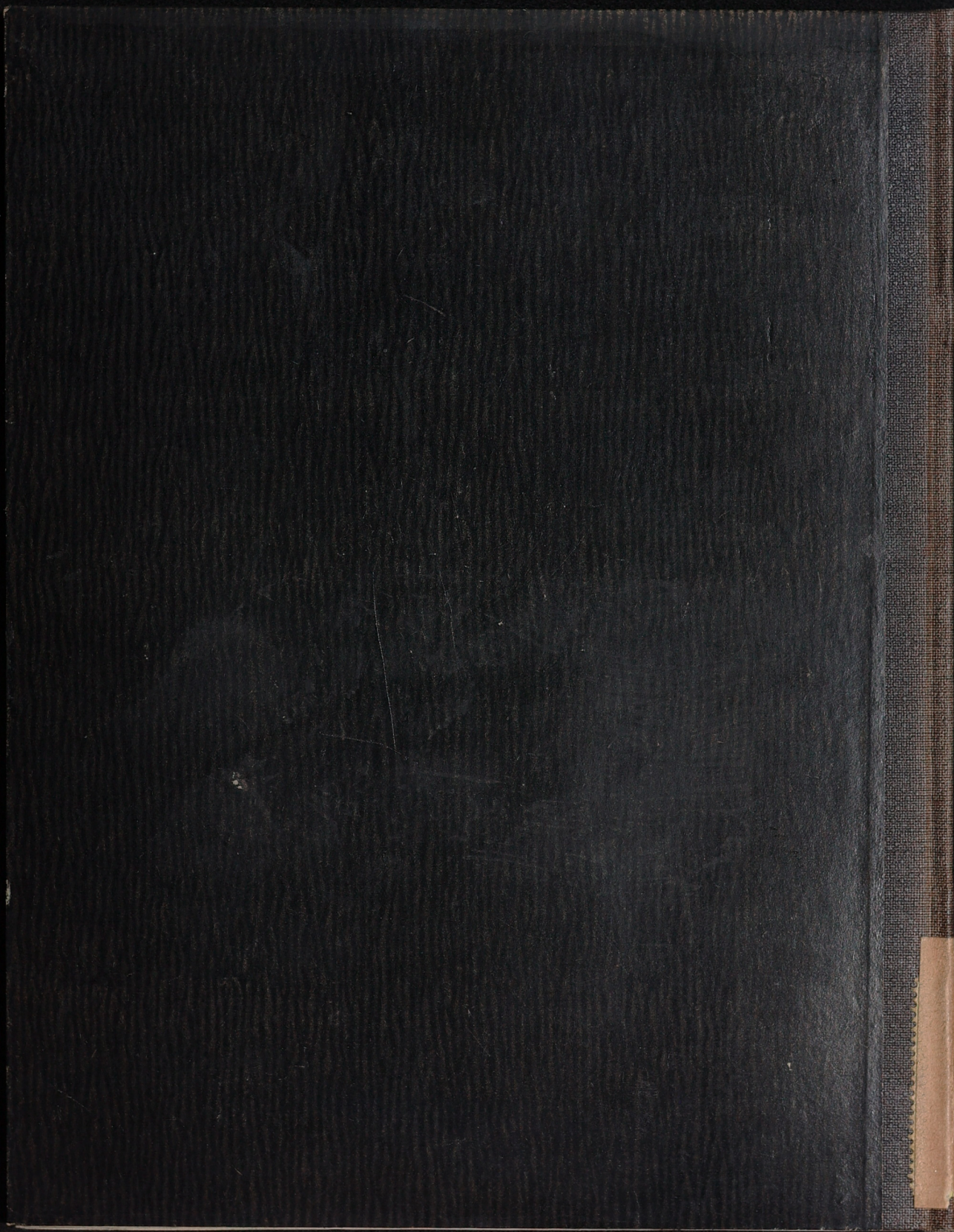
§. 14.

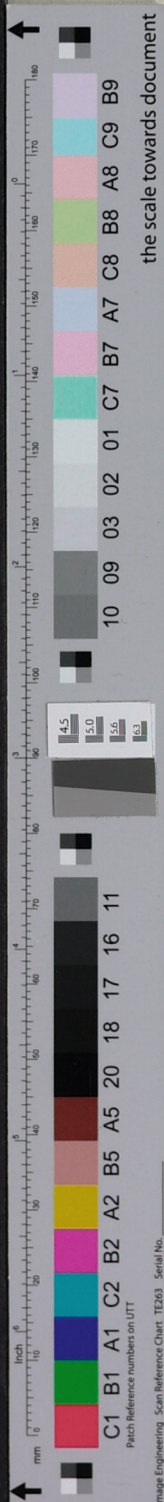
Vir tandem S. R., postquam semel a tramite recto discessit, mox, ut fieri solet, errorem errori addit. *Est itaque inquit πλήρωσις νόμου per Christum MAXIME in interpretatione legis, etc.* Quid ergo? Num obedientia Christi activa, quam tamen Vir admittit, vicariam ejus rationem negat, *minimum* forte est, quod ad *πλήρωσιν* legis pertinet? Ohe! Mensura eorum, quae tantum opus ingrediuntur, neusquam est nostra. Omnia, quae in Christo sunt, infinitae sunt dignitatis, et gloria Dei ubique in persona Christi conspicua, 2 Cor. 4, 6. Non minor *Sacerdotali officio* Christi, quo utraque ejus obedientia, activa et passiva, pertinet, competit dignitas, quam *officio* ejus *prophético*, quo legis et prophetarum interpretatio et explicatio Christi pertinet! Verum satis habemus *Ψευδερμηνείας* DÖDERLEINIANAE quoad hunc locum.

Cernitis *Viri, Cives O. O. Honoratissimi*, in omnis generis dexia eundum esse his, qui *Obedientiae Christi Activae, pro hominibus vicariae*, adversantur. Quidni, eo fides *VESTRA* in Satisfactionem Christi vicariam confirmetur! Ea fides ad Vos applicabit, quae coelitus missa a Deo, ad Nativitatem Iesu Christi, Pastoribus Angelus gaudia nunciavit. *Ne timeatis, maximum enim VOBIS annuncio gaudium, quod omni populo futurum est. Natus enim est Vobis hodie Salvator, qui est CHRISTUS, Demipus, in urbe Davidis.* Is praestita sua obedientia activa et passiva se Verum et Vnicum Vobis praestitit, Redemptorem *VESTRUM*. Et hujus quidem *VESTRAE* Salutis primordia nunciat VOBIS hoc *NATIVITATIS IESU CHRISTI FESTUM*, Sit itaque et VOBIS Gaudiis plena haec Festa VOBIS Dies. Cognoscitis autem, in hoc quidem gaudio supponi veram in Redemptorem fidem, eandemque demonstrandam esse fructibus iustitiae, *Philip. I, II.* Ex Iesu Christo, omnique cum ipso nobis concessa gratia divina, pro edendis fructibus iustitiae, et bonis operibus, sumite motiva, et sic gaudete in Domino, corroboramini in Domino, *Eph. 6, 10.* atque sic agite non festa hac solum Nativitatis Iesu Christi die, sed per omnem vitam Vestram. Ita certi futuri estis, quod aeterna salus futura sit vitae et fidei Vestrae.

F I N I S.

prius, quia optime doceri potest pars eorum, quae ad
tinent, non simul docendo alteram partem, quae ta-
atur. Sic de morte Christi pluribus Scripturae locis
simul de obedientia Christi activa non docetur, quae
gatur. Et quis ignorat veterem canonem, quod vnus
erius exclusio? Sed nec in hypothesi, in adplicatione
verum est, quod Vir edisserit. Namque jam demon-
a impletionem legis, ejusque obligationis, per Christum
nda, hinc tum activa, tum passiva, obedientia Chri-
ste. Implevit pro nobis legem, dum praestitit virtutes
scriptas, a nobis non praestitas. Implevit autem no-
alein obligationem ad poenas, per peccata nostra pro-
os, ad liberationem nostram, ad satisfaciendum iustitiae
praestare non poteramus, *Ies.* 53, 2. etc. *1. Cor.* 5, 14.
s luminari Vir cedere tenetur, mox autem ab agnita ve-
t falsae suae hypothesi immergitur. Confitetur, quod
oluerit, daß er Vollmacht habe den ganzen morali-
selben (des Gesetzes und der Propheten) zur Erfüllung
quo quamvis futiliter argumentum tantum morale quoad
bet, cum etiam ad dogmata, et ad cuncta, quae de
e tum literalis, tum mystica, et typica, oratione prae-
pletio Prophetarum pertineat: Quoad tamen legem,
cernit Vir, quam si custodivisset et simul eam, tan-
dventus Christi, redemptionem generis humani, perti-
asset, ut debebat, tum omnino veritatem, de obedien-
vicaria pro hominibus assecutus fuisset. Verum ab
animum reclinat, et iterum *impletionem* ad vberiore
stringit. Cui nihil vterius opponimus, quam quae
n opposita sunt, etiam hic ad refutandum Virum suffici-
nostrum, qui dubitet, aut neget, Christo, *tanquam*
o convenire etiam legem et prophetas explicare, illustra-
bet ipsius *Sacerdotale* officium, neque pars ejus, im-
nobis, vel obedientia activa vicaria, tolli vel negari. Et,
n sequitur, hoc quidem loco, qui *impletionem* legis
tribuit, nihil praeter solam interpretationem et expo-
Prophetarum, doceri. 7. Dum hoc porro ex scopo

C 2

loquen-